

تحلیل منظرهای توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان: خدمات، اقشار،

عوامل، متولیان، نیازها، چالش‌ها و راهکارها

نوشین بنار^۱، صلاح دستوم^۲، علی محمد خان محمدی^۳

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان*
۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان
۳. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۷/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۲/۰۹

چکیده

هدف این پژوهش بازننگری جامع در رویه‌های توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان و ارائه چهارچوب‌های نظام‌مند و تحلیلی مناسب بود. این پژوهش گزارشی از چند اثر پژوهشی در سال ۱۳۹۴-۹۵ بود. روش پژوهش تحلیلی-پیمایشی بود. به نمونه آماری مشخصی از کارشناسان (۱۵۶ نفر)، شهروندان (۳۵۴ نفر) و مستندات علمی و اجرایی (۷۵ مورد) در حوزه ورزش در استان گیلان مراجعه شد. ابزار پژوهش روش کتابخانه‌ای، مصاحبه و پرسش‌نامه متناسب با چهارچوب تحلیل مفهومی پژوهش بود. روش‌های تحلیلی استفاده شده چهارچوب‌بندی سیستمی همراه با ارزیابی توصیفی کمی بود. یافته‌ها نشان داد که براساس مدل، به ترتیب اهمیت، عوامل مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت، منابع توسعه، زمینه محیطی، قابلیت‌های ورزش و زمینه فردی، بر سطح مشارکت ورزشی (متغیر وابسته) اثر تعیین‌کننده دارند. همچنین، در سه بخش فردی، محیطی و منابع، مهم‌ترین چالش‌ها و نیازها حیطه مشترکی (رفتاری، محیط اقتصادی و منابع مالی) دارند. علاوه بر این، شهرداری‌ها و اداره‌های ورزش و جوانان بیشترین نقش را در تقسیم کار بین‌سازمانی (برنامه‌ریزی، پشتیبانی، اجرا و نظارت) دارند. براساس یافته‌ها می‌توان گفت که مشارکت ورزشی به‌مثابه یک نظام جمعی است و توسعه آن نیازمند ساختار سیستمی مبتنی بر تفکیک و ترکیب مناسب رویه‌ها و نقش‌ها با توجه به اولویت‌های مشخص شده است.

واژگان کلیدی: توسعه ورزش، مشارکت ورزشی، الگوی توسعه، ابعاد توسعه، استان گیلان

مقدمه

معضل شاخص‌های پایین سلامت و نشاط اجتماعی از جمله چالش‌های کشور است. همواره، این معضل دغدغه دولتمردان و کارشناسان اجتماعی بوده است و همچنین، از محورهای اصلی در سیاست‌گذاری کلان اجتماعی-فرهنگی کشور تا نقدهای اجتماعی است. اصلی‌ترین حوزه در ایجاد جامعه سالم و شاداب، توجه به سبک زندگی فعال و اوقات فراغت غنی است که در این میان مشارکت ورزشی با توجه به صرفه اقتصادی زیاد و کارکردهای پویا و ماندگار نقشی کلیدی ایفا می‌کند. در همین راستا، پژوهش‌های متعددی اثرهای مفید و پایدار جسمی و روانی ورزش را در اقشار مختلف نشان داده‌اند و شواهد علمی و تجربی بسیاری درباره منافع شناخته‌شده فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی مشاهده شده‌اند؛ اما هنوز گزارش‌های سطح کشور نشان‌دهنده درصد زیاد افراد غیرفعال است (شهبازی، شعبانی مقدم، صفاری، ۲۰۱۳)؛ بر این اساس، نیاز به انجام مداخلاتی برای تغییر در سبک زندگی مردم به شدت احساس می‌شود.

در همین راستا، ورزش به عنوان یک ابزار چندبعدی با تأثیرات گسترده، جایگاه و نقش ارزشمند خود را در سلامت، فراغت، تربیت و کاربردهای متعدد اجتماعی متجلی ساخته است. توسعه ورزش یکی از پایدارترین راه‌های جلوگیری از مفاسد، انحرافات و ناهنجاری‌های رفتاری و نیز سالم‌سازی محیط و زندگی اجتماعی است (شعبانی، غفوری، هنری، ۲۰۱۴)؛ بنابراین، مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه و آینده‌نگری در ورزش برای دستیابی به اهداف متنوع آن، بسیار ضروری است و به اطلاعات مختلفی درباره نیازمندی‌های ورزشی اقشار مختلف نیاز است؛ زیرا، سطح مشارکت افراد در ورزش و سطح برنامه‌های ورزشی در هر جامعه بسیار متنوع است. یکی از راه‌های تدوین اهداف سازمان‌های ورزشی، توجه به سطوح مشارکتی افراد است. میزان مشارکت افراد در سطوح مختلف ورزش بر اهداف و سیاست‌های سازمان‌های ورزشی اثرگذار است و شناسایی سطوح مشارکت در ورزش به تشکیل سازمان‌ها و انجمن‌های ورزشی متناسب با هر سطح کمک می‌کند. علاوه بر این، در اولویت‌بندی اهداف برنامه‌های ورزشی مفید است.

مشارکت ورزشی نیاز به تعریف مشخصی دارد؛ زیرا، هر فرد ممکن است برای مدت کوتاهی (چند بار) به فعالیت ورزشی روی آورد؛ اما این به معنای مشارکت ورزشی نیست؛ بلکه فعالیت مستمر همراه با نهادینه‌شدن اثرهای ورزش کردن است که مشارکت ورزشی را شکل می‌دهد. سطح مشارکت افراد در ورزش و سطح برنامه‌های ورزشی بسیار متنوع هستند. تحلیل وضعیت مشارکت افراد در سطوح مختلف ورزش بر اهداف و سیاست‌های سازمان‌های ورزشی اثرگذار است؛ زیرا، اهداف و برنامه‌های ورزشی نیاز به اولویت‌بندی دارند و این اولویت‌بندی باید بر اساس میزان و نوع مشارکت ورزشی انجام شود. وسیع‌ترین دامنه مشارکت به ورزش تربیتی-آموزشی و ورزش همگانی-

تفریحی اختصاص دارد. سطوح مشارکت ورزشی مردم در این سلسله‌مراتب تا ورزش حرفه‌ای، به تدریج کاهش می‌یابد. در قله این سلسله‌مراتب؛ یعنی ورزش حرفه‌ای، افراد کمتری به‌عنوان شرکت‌کننده مستقیم و فعال قرار دارند و برعکس، سطوح پایین، تماشاگران بسیاری را به خود جلب می‌کنند. مظاهر اصلی مشارکت ورزشی در ورزش همگانی و تفریحی نمایان است. در مشارکت ورزشی، افراد، خودجوش و با انگیزه درونی، ذوقی، متغیر و زودگذر هستند؛ بنابراین، هدف اصلی سازمان‌ها و مدیریت فعال در این سطح، فراهم کردن بیشترین امکانات تفریحی طبیعی و مصنوعی است (مالینا و لیتل^۱، ۲۰۰۸). همچنین، می‌توان گفت که در نظر بسیاری از افراد جامعه، ورزش به‌خودی‌خود فعالیت ارزشمند، مثبت و مفیدی ارزیابی می‌شود؛ اما شواهد نشان می‌دهند که در عمل گرایش به مشارکت در ورزش و انجام فعالیت‌های بدنی در جامعه وضعیت مناسبی ندارد (صفاری، ۲۰۱۲). به‌همین دلیل، با توجه به ویژگی‌های جمعیتی مردم ایران، وضعیت کنونی توسعه ورزش در کشور و اهمیت ورزش همگانی (سلامتی، نشاط عمومی، پایه ورزش قهرمانی و غیره)، این سطح از ورزش نیازمند مدیریت و عزم جدی برای توسعه پایدار ورزش همگانی است.

توسعه جریانی است که تجدید حیات و همسویی عمومی را به‌همراه دارد و شامل دگرگونی‌های اساسی در ساختارهای نهادی و مدنی است. سوتیریادو و شیلیوری^۲ (۲۰۰۸) توسعه ورزش را مشتمل بر ساختارها، سیستم‌ها، فرصت‌ها و فرایندهایی می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد در ورزش و تفریحات شرکت کنند و عملکرد خود را تا سطح دلخواه ارتقا دهند. توسعه ورزش نوعی مداخله اجتماعی محسوب می‌شود که از چند اصل، فرایند و فعالیت تشکیل شده است و در پی ایجاد فرصت‌هایی است که افراد را به مشارکت در تمامی سطوح ورزش و فعالیت بدنی تشویق کند و این مشارکت در تمام دوران زندگی افراد و در اقصاء مختلف جامعه ادامه یابد. به‌همین دلیل، توسعه ورزش نیازمند توجه به ابعاد زیادی است و در سطح کلان و خرد عوامل زیادی بر اشاعه و ترویج ورزش تأثیر دارند (غفوری، ۲۰۰۸)؛ بنابراین، مطالعه در حوزه ورزش همگانی زمینه پویایی است که عوامل اثرگذار بر آن همواره نیاز به بررسی دارند.

براساس آمار موجود، ایران و استان‌های آن در سرانه توسعه ورزش همگانی جایگاه مناسبی در رده‌بندی‌های جهانی ندارند (جدول شماره یک) و تقریباً در همه سرانه‌ها در سطح پایینی قرار دارند. فاصله بسیار با سرانه استاندارد جهانی لزوماً با افزایش امکانات و تبلیغ رسانه‌ای کاهش‌پذیر نیست؛

-
1. Malina & Litte
  2. Sotiriadou & Shilbury

بلکه نیازمند انجام مطالعات تخصصی و نیازسنجی جامعه در سطح ملی و استانی کشور است که همه عوامل مختلف جمعیتی، فرهنگی، صنعتی، مدیریتی و غیره را در نظر گیرند.

جدول ۱ - مقایسه ایران و برخی از کشورها از لحاظ سرانه‌های توسعه مشارکت ورزشی (۲۰۱۲ - جمع آوری از منابع)

کشور	درصد مردم مشارکت‌کننده	
آلمان	۶۹	مقایسه براساس سرانه مشارکت ورزشی
فرانسه	۷۴	
سوئیس	۷۴	
کانادا	۷۸	
ایران	۲۱	
کشور	مترمربع به‌ازای هر نفر	
فرانسه	۱۲	مقایسه براساس سرانه فضای ورزشی (استاندارد برابر با هفت است)
انگلستان	۱۰	
قزاقستان	۳	
هلند	۲۰	
ایران	۰/۷	
کشور	هزینه در سبد خانوار	
استرالیایی	۱/۶	مقایسه براساس هزینه ورزش در سبد خانوار کشورها (استاندارد برابر با ۲/۵ است)
انگلیسی	۲/۶	
سوئیسی	۲/۷	
ژاپنی	۷/۱	
ایرانی	۰/۳۱	

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های بسیاری در حوزه مشارکت ورزشی کشور انجام شده‌اند. بیشتر مطالعات، عوامل جمعیت‌شناختی، زیستی، روان‌شناختی، شناختی، احساسی، رفتاری، اجتماعی، فرهنگی و محیطی را شناسایی و بررسی کرده‌اند. پژوهش‌های زیادی به تحلیل راهبردی ورزش همگانی با رویکرد SWOT پرداخته‌اند. جوادی‌پور و سمیع‌نیا (۲۰۱۳) در تحلیل راهبردی ورزش همگانی در ایران، غفرانی، گودرزی، سجادی، جلالی فراهانی، مقرنی (۲۰۰۹) در تحلیل راهبردی ورزش همگانی استان سیستان و بلوچستان و گودرزی، نصیرزاده، فراهانی، وطن دوست (۲۰۱۳) در تحلیل سوات توسعه ورزش همگانی استان کرمان، به بررسی منظرهای سوات (نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت و تهدید) پرداختند و علاوه بر تأکید بر منطقه راهبردی نامطلوب به تدوین راهبردهای

متناسب پرداختند. پژوهش‌های محدودی نیز به مدل‌سازی درزمینه توسعه ورزش همگانی پرداخته‌اند. سند جامع توسعه ورزش (۲۰۰۳) ابعاد توسعه ورزش همگانی را در رویکردهای پشتیبانی‌های نرم (شامل نهادها، فناوری، انسانی، حقوقی، مالی، مدیریت، فرهنگ، علمی و ارزیابی) و پشتیبانی‌های سخت (شامل توسعه امکانات، زیرساخت و تجهیزات) توصیف کرده است. صفاری (۲۰۱۲) سه سطح محیطی (محیطزیست، رسانه‌ای، اقتصادی، اجتماعی، بین‌الملل و حقوقی-سیاسی)، رفتاری (فردی، بین‌فردی و ظرفیتی) و مدیریتی را (مالی، انسانی، سازمان‌ها، قوانین، تجهیزات و فناوری) به‌صورت پیمایشی بررسی کرده است. شهبازی و همکاران (۲۰۱۳) با رویکرد کلان‌نگر به بررسی ضرورت، موانع و راهکارهای ورزش همگانی پرداختند. مرادی، هنری، احمدی (۲۰۱۱) در بررسی نقش چهارگانه رسانه‌های ورزشی در توسعه فرهنگ ورزش همگانی، اولویت ابعاد اطلاع‌رسانی، مشارکت اجتماعی، آموزشی و فرهنگ‌سازی را گزارش کردند. در مطالعات خارجی، چهارچوب‌بندی رویکردهای توسعه و مدل‌سازی‌های انجام‌شده، عمدتاً رویکرد الگوهای رفتاری فعالیت بدنی و ورزشی یا الگوهای ملی توسعه ورزش همگانی بوده است. مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش (ون‌تایکوم^۱، ۲۰۱۱)، چهارچوب ورزش انگلستان (۲۰۰۴)، مدل کانادایی ورزش برای زندگی (۲۰۰۷)، مدل اروپایی ورزش همگانی (۲۰۰۴) و مدل مدیریت ورزش‌های تفریحی (۲۰۰۵)، از جمله مهم‌ترین مدل‌های ارائه‌شده در این زمینه هستند (به نقل از صفاری، ۱۳۹۱).

براساس مطالب ذکرشده، جذب مشارکت ورزشی اهمیت زیادی در ارتقای سلامت و نشاط اجتماع دارد و ورزش همگانی مهم‌ترین سطح در نظام ورزش است؛ از این‌رو، موضوع مشارکت ورزشی همواره نیازمند انجام مطالعات و برنامه‌ریزی است؛ به‌ویژه اینکه ورزش همگانی به حوزه اجتماعی و شهروندی مربوط می‌شود و در معرض ویژگی‌ها، پویایی و پیچیدگی‌های نظام اجتماعی قرار دارد؛ به‌طوری‌که نیازهای ورزشی افراد به‌تبع شرایط متغیر محیط زندگی تغییر می‌کنند؛ بنابراین، آگاهی از نیازهای حرکتی و ورزشی آنان نیز از مقدمات برنامه‌ریزی و عملیات اجرایی ورزش همگانی است و صرف هزینه و فراهم‌سازی امکانات ویژه، بدون داشتن درک عمیق از نیازهای جامعه مصرف‌کننده این امکانات (اقشار مختلف استان گیلان)، ممکن است منجر به ناکارآمدی شود. ابعاد زیادی در این مدل‌ها (ذکرشده در بالا) مدنظر قرار گرفته‌اند؛ اما با توجه به وجود تفاوت مهم بین مشارکت ورزشی و ورزش همگانی، مدل‌های قبلی به‌صورت تخصصی و مفهومی بحث مشارکت ورزشی را به‌طور مناسب تبیین نکرده‌اند. علاوه‌براین، مطالعات یادشده نشان می‌دهند که الگوهای راهبردی و

---

1. Van Taikoom

مدل‌های توسعه‌ی زیادی در زمینه‌ی ورزش همگانی ارائه شده‌اند؛ اما تاکنون مدل و الگوی جامعی که بر توسعه‌ی مشارکت ورزشی تأکید کند، ارائه نشده است. به‌ویژه اینکه در استان گیلان، تاکنون چنین مطالعاتی باوجود برخورداری این استان از شرایط اقلیمی مناسب برای پرداختن به انواع الگوهای ورزش همگانی و تفریحی انجام نشده‌اند. به‌طورکلی، نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در ورزش استان‌های کشور نشان داده است که فقدان سیاست‌ها، خط‌مشی‌های راهبردی، نبود هماهنگی بین مجموعه‌ی نهادها، سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با ورزش، ناکافی‌بودن منابع مادی و انسانی در حوزه‌های مختلف ورزشی، گاهی انجام کارهای موازی و نبود نظارت کافی بر فعالیت‌های ورزشی، ازجمله مهم‌ترین نارسایی‌های این بخش محسوب می‌شوند؛ بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است که براساس مطالعه‌ای تفصیلی و جامع با رویکرد پیمایشی و زمینه‌ای در سطح مشارکت ورزشی استان گیلان، به نظام‌مندسازی منظرها و رویکردهای توسعه‌ی مشارکت ورزشی بپردازد.

چهارچوب تحلیل مفهومی و محتوای پژوهش، در قالب سه رویکرد اصلی زمینه‌یابی، ساختاریابی و چهارچوب‌بندی عامل‌ها، شاخص‌ها و رویکردهای توسعه‌ی مشارکت ورزشی، به‌صورت شکل شماره ۱ یک ترسیم شده است. این چهارچوب، حاصل نظام‌مندسازی محتوا و فرایند این پژوهش براساس اصول پژوهش در مدیریت ورزشی است.

شکل ۱- چهارچوب تحلیل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر در واقع ارائه گزارشی تخصصی از چند طرح پژوهشی انجام شده به صورت همزمان در استان گیلان است. به همین دلیل، به لحاظ روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه‌گیری، ابزار پژوهش، روش‌های گردآوری و تحلیل یافته‌ها، دارای چند نوع مختلف می‌باشد و با جزئیات کمتری گزارش شده است. بخش‌های پژوهش به تفکیک بخش‌های مختلف، به صورت سطح تحلیل، رویه و فرایند تحلیل هستند که در جدول شماره دو ارائه شده‌اند. بخش‌های پژوهش شامل زمینه‌یابی (بررسی و ارزیابی وضعیت مشارکت ورزشی)، ساختاریابی (فرایندها و محتوای توسعه مشارکت ورزشی)، نقش‌یابی (سازمان‌ها و افراد صاحب‌نفع و متولی در توسعه مشارکت ورزشی) و بستریابی (تحلیل شرایط توسعه و راهکارهای آن) بودند. هر بخش اصلی پژوهش شامل دو مرحله و رویه اصلی است که فرایند انجام آن به صورت خلاصه و توالی روش پژوهش به کار برده شده بیان شده است.

جدول ۲- بخش‌بندی محتوای پژوهش

سطح	رویه	فرایند
زمینه‌یابی	خدمات و ورزش‌های مورد تقاضا	مطالعه نظری < پرسش‌نامه < پیمایش میدانی < تحلیل کمی
	اقشار هدف در توسعه	مطالعه نظری < مصاحبه نظام‌مند < مطالعه تطبیقی < تحلیل کیفی
ساختاریابی	سطوح، عوامل و مؤلفه‌های اثرگذار	مطالعه نظری < مطالعه نظام‌مند < مطالعه تطبیقی < پرسش‌نامه < پیمایش میدانی
	الگوی فرایندنگر توسعه	مطالعه نظری < چهارچوب‌بندی مفهومی < مدل‌سازی سیستمی
نقش‌یابی	الگوی تقسیم کار نهادی و سازمانی	مطالعه نظری < مطالعه اسنادی و برنامه‌ای < پیمایش میدانی < قالب‌بندی کمی
	متولیان ورزشی و غیرورزشی توسعه	مطالعه نظری < مصاحبه نظام‌مند < تحلیل کمی
بستریابی	چالش‌ها و نیازهای توسعه	مطالعه نظری < مصاحبه نظام‌مند < مطالعه تطبیقی < تحلیل کیفی
	راهکارهای عملیاتی و اساسی توسعه	مطالعه اسنادی و برنامه‌ای < مطالعه اکتشافی < مطالعه تطبیقی < چهارچوب‌بندی

مشخصات جامعه و نمونه آماری نظرخواهی شده در اجرای پژوهش، به صورت جدول شماره سه است؛ براین اساس، در بخش نظرخواهی، به تناسب بخش‌ها و یافته‌ها از کارشناسان و شهروندان نظرخواهی شده است. همچنین، با توجه به روش پژوهش ترکیبی استفاده شده در این مطالعه، از اسناد، گزارش‌های اجرایی و گزارش‌های علمی و رسانه‌ای نیز برای تبیین هرچه بهتر و واقعی‌تر توسعه مشارکت ورزشی استفاده شد. مشخصه، تعداد و روش نمونه‌گیری مربوط به نمونه‌های افراد نظرخواهی شده و منابع تحلیل شده در جدول شماره سه آورده شده است. مشخصات سازمانی جامعه آماری به دلیل پرهیز از تکرار، در جدول الگوی تقسیم کار بین سازمانی آورده شده است.

جدول ۳- مشخصات نمونه آماری نظرخواهی شده از افراد و منابع استفاده شده در تحلیل اصلی پژوهش

جامعه	شهروندان	کارشناسان	اسناد و گزارش های اجرایی	گزارش‌های علمی و رسانه‌ای
مشخصه	مجرد (۱۲۳) و متأهل (۲۲۱)	کارشناسان و مدرسان دانشگاهی (۲۷)، مدارس و باشگاهی (۳۵)، کارشناسان سازمان‌های ورزشی (۶۰)، غیرورزشی (۳۴) و متولی	سند، چارت و آیین‌نامه (۷ مورد)	طرح‌های پژوهشی (۶)
	شغل: آزاد (۷۴)، رسمی (۱۱۰) و سایر (۱۷۰)		گزارش عملکرد (۹۰ تا ۹۴)	منابع کتابخانه‌ای (۲۲)
	کاردانی (۱۳۵)، کارشناسی (۱۸۸) و کارشناسی ارشد و بالاتر (۳۱)	تحصیلات: کارشناسی (۶۹) و ارشد و بالاتر (۸۷)	سالنامه (۹۰ تا ۹۴)	منابع رسانه‌ای (۱۷)
	زن (۱۵۸) و مرد (۱۹۶)	زن (۵۵) و مرد (۱۰۱)	سایر (۶)	سایر (۹)
مجموع	۳۵۴	۱۵۶	۲۱	۵۴
نمونه‌گیری	خوشه‌ای هدف‌دار	هدفمند	هدفمند و دردسترس	هدفمند و دردسترس

ابزار پژوهش، روایی ابزار، روش گردآوری داده‌ها و روش‌های تحلیلی استفاده شده در این پژوهش به شرح جدول شماره سه است. هرکدام از ابزارها شاخص‌ها و مؤلفه‌های مربوط به سه بخش اصلی مطالعه نظری، مطالعه نیمه‌تجربی و مطالعه میدانی را ارزیابی کردند و از طریق روش مناسب روایی-سنجی شدند. پرسش‌نامه‌ها دارای مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت (بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، بسیار زیاد) بودند.

جدول ۴- ابزار پژوهش، روایی ابزار، روش گردآوری داده‌ها و روش‌های تحلیلی

نوع روش	مطالعه نظری	مطالعه نیمه تجربی	مطالعه میدانی
ابزار	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه و رونوشت	پرسش‌نامه و چک‌لیست
روایی	اعتبار حقوقی اسناد و اعتبار علمی منابع کتابخانه‌ای	روایی محتوایی (۱۵ متخصص)	روایی محتوایی (۱۵ متخصص)، مطالعه راهنما (۳۰ نفر)، پایایی (آلفای کرونباخ = ۰/۹۱)، برازش سازه (تحلیل عاملی)
زمینه مراجعه	۷۵ نسخه	نظرخواهی از ۳۲ کارشناس خبره	نظرخواهی از ۱۵۶ کارشناس و ۳۵۴ شهروند
شاخص و مؤلفه	تعداد کدها و مفاهیم شاخص به تعداد و تفکیک جداول یافته‌ها است	تعداد کدها و مفاهیم شاخص به تعداد و تفکیک جداول یافته‌ها است	تعداد سؤال‌ها به تعداد و تفکیک جداول یافته‌ها است (مجموع ۱۹۸ گویه)
روش گردآوری	روش کتابخانه‌ای	روش میدانی	روش میدانی
روش تحلیل	تحلیل کیفی با استفاده از روش‌های سیستمی و چهارچوب‌بندی	تحلیل کیفی با استفاده از روش‌های سیستمی و چهارچوب‌بندی	تحلیل کمی با استفاده از آمار توصیفی و تحلیل کیفی با استفاده از روش‌های سیستمی و چهارچوب‌بندی

نتایج

به ترتیب گزارش چهارچوب تحلیل مفهومی پژوهش، یافته‌ها گزارش شد. براساس جدول شماره پنج، خدمات «حوزه سلامتی و تندرستی» و «علم تمرین و تغذیه ورزشی» مهم‌ترین خدمات مورد تقاضا هستند. از دیدگاه کارشناسان، ورزش‌های گروهی (فوتبال) و ورزش‌های سلامتی (آمادگی جسمانی)، مهم‌ترین ورزش‌های مورد تقاضا برای توجه به توسعه و توزیع خدمات هستند.

جدول ۵- خدمات و الگوهای فعالیت پرمخاطب در حوزه مشارکت ورزشی در استان گیلان

اولویت	میانگین	حیطه
۱	۴/۶۱	حوزه سلامتی و تندرستی
۲	۴/۳۴	علم تمرین و تغذیه ورزشی
۳	۴/۱۵	طب ورزش و ورزش درمانی
۴	۴/۰۶	تجهیزات و امکانات ورزشی
۵	۳/۶۳	مربیگری و آموزش
۶	۳/۵۷	گردشگری و تفریحات ورزشی
۷	۳/۴۴	تولیدات فکری و رسانه ورزشی
۸	۳/۳۹	ارزیابی و سنجش ورزشی
۹	۳/۲۱	استعدادیابی ورزشی
۱۰	۳/۱۶	بازاریابی و تبلیغات ورزشی
۱۱	۲/۹۵	رویدادهای ورزشی
۱۲	۲/۸۴	روان‌شناسی ورزشی و رفتار حرکتی
۱۳	۲/۷۲	باشگاه‌داری ورزشی
۱۴	۲/۶۶	کارآفرینی ورزشی
۱۵	۲/۴۹	فناوری و مهندسی ورزشی
۱۶	۲/۳۰	سایر

خدمات تخصصی حوزه ورزش همگانی
(دیدگاه کارشناسان)

اولویت	درصد	فراوانی	رشته
۱	۲۱/۷۵	۷۷	ورزش‌های گروهی (فوتبال)
۲	۱۸/۰۷	۶۴	ورزش‌های سلامتی (آمادگی جسمانی)
۳	۱۰/۴۵	۳۷	ورزش‌های طبیعت‌گردی (کوه‌نوردی)
۴	۹/۸۹	۳۵	ورزش‌های رزمی (کشتی)
۵	۸/۷۶	۳۱	ورزش‌های آبی (شنا)
۶	۵/۶۴	۲۰	ورزش‌های قدرتی (بدنسازی)
۷	۵/۳۷	۱۹	ورزش‌های راکتی (تنیس)
۸	۴/۵۱	۱۶	ورزش‌های ریتمی (ایروبیک)
۹	۳/۶۷	۱۳	ورزش‌های فکری (شطرنج)
۱۰	۳/۱۲	۱۱	ورزش‌های میدانی و پرتابی (دو و میدانی)
۱۱	۲/۸۲	۱۰	ورزش‌های ماشینی (دوچرخه‌سواری)
۱۲	۱/۹۸	۷	ورزش‌های نشانه‌روی (تیراندازی)
۱۳	۱/۶۹	۶	ورزش‌های اسکیتی و اسکی (اسکیت)
۱۴	۱/۱۳	۴	ورزش‌های هوایی (کاپت)
۱۵	۰/۸۵	۳	سایر
	۱۰۰	۳۵۴	مجموع

انواع رشته‌های ورزشی
(دیدگاه شهروندان)

برنامه‌ریزی و توزیع منابع توسط مدیریت توسعه، نیازمند شناخت اقشار هدف و اولویت‌بندی آن‌ها بر مبنای منطقی و حقیقی است؛ بر این اساس، طبق جدول شماره شش، دانش‌آموزان و بانوان، مهم‌ترین اقشار ویژه و جوانان و نوجوانان، اقشار سنی جهت توجه به توسعه و توزیع خدمات هستند.

جدول ۶- اولویت‌بندی اقشار هدف (ویژه و سنی) در توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان
(دیدگاه کارشناسان)

اولویت	درصد	فراوانی	قشر	
۱	۲۸/۸۵	۴۵	دانش‌آموزان	اقشار ویژه
۲	۲۱/۱۵	۳۳	بانوان	
۳	۱۹/۸۷	۳۱	کارگران و کارمندان	
۴	۱۴/۰۱	۲۲	دانشجویان	
۵	۱۱/۰۰	۱۷	بازنشستگان	
۶	۵/۱۲	۸	معلولان و بیماران	
	۱۰۰	۱۵۶	مجموع	
۱	۲۳/۰۸	۳۶	جوانان	قشر سنی
۲	۲۱/۷۹	۳۴	نوجوانان	
۳	۱۸/۶۰	۲۹	کودکان	
۴	۱۴/۷۴	۲۳	سالمنان	
۵	۱۲/۱۸	۱۹	میانسالان	
۶	۸/۳۳	۱۳	بزرگسالان	
	۱۰۰	۱۵۶	مجموع	

عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان، به صورت جدول شماره هفت شناسایی، چهارچوب‌بندی و اولویت‌بندی شدند. با توجه به جدول شماره دو، عوامل ابتدا از طریق مطالعه کتابخانه‌های اسناد و منابع علمی و رسانه‌ای شناسایی و دسته‌بندی شدند. سپس، از طریق مصاحبه‌های نیمه‌اکتشافی با شهروندان و کارشناسان تکمیل و غربال‌گری شدند. پس از آن، از طریق پرسش‌نامه ارزیابی شدند. با توجه به جدول شماره هفت متغیرها در هفت سطح مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت، منابع توسعه، زمینه محیطی، قابلیت‌های ورزش و زمینه فردی (به ترتیب اولویت) اثرگذار بر سطح مشارکت ورزشی دسته‌بندی شدند. با توجه به جدول شماره شش، در سطح فردی، ابعاد ساختاری، رفتاری، روان‌شناختی و جمعیتی، در سطح محیطی، ابعاد اقتصادی-صنعتی،

سیاسی-حقوقی، اجتماعی- فرهنگی و جغرافیایی- زیستی، در سطح منابع، ابعاد منابع انسانی، منابع مالی، زیرساخت و امکانات و دانش و فناوری، در سطح مدیریتی، ابعاد نظارت و ارزیابی، عملیات و فرایند، سازمان‌دهی و تشکیلات و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، در سطح خدماتی، ابعاد فرهنگ‌سازی و آموزش، نیازسنجی و گونه‌شناسی ورزشی، توزیع سرانه و عرضه خدمات و رویداد و پوشش‌دهی اقشار و در سطح قابلیت‌های ورزش، ابعاد مزایای مشارکت، کارکردهای ورزش، فرهنگ ورزشی و جاذبه‌های رقابتی، به ترتیب دارای بیشترین میانگین بودند. به دلیل نبود تفاوت چشمگیر بین اولویت‌بندی براساس میانگین و میانگین رتبه در آزمون فریدمن، نتایج این آزمون گزارش نشد.

جدول ۷- سطوح، ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی

میانگین	مؤلفه اثرگذار	ابعاد	سطوح
۳/۶۰	سطح درآمد و رفاه زندگی		
۳/۵۴	خصوصیات و رده‌های سنی	جمعیتی	
۳/۵۳	وضعیت تحصیلی و ماهیت شغلی	(۳/۵۱)	
۳/۳۷	ویژگی‌های جنسیتی		
۳/۹۷	تصور افراد از تیپ و ظاهر بدنی خود		
۳/۹۶	حالات روانی فرد (مانند اعتمادبه‌نفس، افسردگی و غیره)	روان‌شناختی	
۳/۷۸	نوع نگرش افراد به ورزش و آگاهی از فواید فعالیت ورزشی	(۳/۸۳)	
۳/۶۲	تصور افراد از دید دیگران نسبت به تیپ و ظاهر بدنی خود		فردی
۴/۲۰	سبک زندگی فعال و غیرفعال		(۳/۸۵)
۳/۸۵	میزان ترجیح‌دادن ورزش به سایر فعالیت‌های تفریحی	رفتاری	
۳/۷۹	ارتباط و تعامل با افراد ورزشی	(۳/۸۹)	
۳/۷۴	عضویت در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی ورزشی		
۴/۲۹	زمان و وقت کافی		
۴/۲۵	داشتن سلامت جسمانی و مهارت ورزشی	ساختاری	
۴/۱۵	مشغله‌های کاری شخصی و اجتماعی	(۴/۱۷)	
۴/۰۱	داشتن همراه برای فعالیت ورزشی		
۴/۱۶	بازاریابی اجتماعی برای ورزش و تأثیرات فضای بین‌المللی	اجتماعی-	
۳/۸۵	جایگاه ورزش در فضای رسانه‌ای و نهاد مدنی	فرهنگی	محیطی
۳/۸۲	وضعیت رقابت ورزش با سایر الگوهای فعالیت ورزشی در جامعه	(۳/۹۰)	(۳/۹۰)
۳/۷۷	الگوهای رفتاری، نمادها، سمبل‌های ورزشی در جامعه		

ادامه جدول ۷- سطوح، ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی

میانگین	مؤلفه اثرگذار	ابعاد	سطوح
۴/۵۴	میزان هزینه ورزش در سبد خانوار	اقتصادی-	
۴/۱۵	میزان درآمد و قدرت خرید یا مصرف مردم	صنعتی	
۳/۸۶	رشد اقتصادی و تقویت منابع مالی عمومی	(۴/۰۳)	
۳/۵۸	سرانه تولیدات و توسعه ورزش		
۴/۲۸	نگرش دولتمردان و کارگذاران به ورزش همگانی	سیاسی-	محیطی
۳/۹۸	جایگاه ورزش در برنامه‌های توسعه	حقوقی	(۳/۹۰)
۳/۹۷	میزان حمایت حقوقی از ورزش در اسناد اجرایی و قانونی	(۳/۹۹)	
۳/۷۴	جایگاه ورزش در دیپلماسی و روابط قدرت سیاست		
۳/۹۲	بافت شهری و سکونت	جغرافیایی-	
۳/۷۳	فضاهای طبیعی جهت ورزش همگانی	زیستی	
۳/۶۸	زیست‌بوم و اقلیم زیستی منطقه	(۳/۶۸)	
۳/۳۹	وضعیت آب‌وهوایی		
۴/۲۱	بودجه دولتی ورزش		
۳/۹۵	درآمدزایی بخش‌های ورزشی	منابع مالی	
۳/۷۶	سرمایه‌گذاری در بخش ورزش	(۳/۹۱)	
۳/۷۲	حمایت و پشتیبانی نهادهای دولتی، غیردولتی و مردم		
۴/۴۳	مدیران و کارشناسان متخصص اجرایی		
۴/۱۰	مربیان و متخصصان حوزه آموزش و خدمات همگانی ورزش	منابع انسانی	
۴/۰۷	ورزشکاران سازمان‌یافته	(۴/۰۷)	
۳/۷۰	وجود نیروهای داوطلب و انجمن‌های ورزشی	منابع	
۴/۲۱	توزیع مناسب و قابلیت دسترسی به امکانات و فضاهای ورزشی	زیرساخت و امکانات	(۳/۹۱)
۳/۶۶	کیفیت و استاندارد وسایل و تجهیزات ورزش همگانی		
۳/۶۱	کیفیت مهندسی و معماری زیرساخت فضاهای ورزشی	(۳/۷۵)	
۳/۵۴	ایمنی امکانات و امنیت فضاهای ورزشی		
۴/۲۸	سیستم‌های فناوری اطلاعات در ورزش	دانش و فناوری	
۳/۹۳	وجود دانش تخصصی و خدمات علمی ورزشی		
۳/۷۴	وجود تجهیزات آزمایشگاهی و طبی ورزشی	(۳/۸۹)	
۳/۶۳	فناوری روز جهت ارتقای کیفیت خدمات		

ادامه جدول ۷- سطوح، ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی

میانگین	مؤلفه اثرگذار	ابعاد	سطوح
۴/۱۴	نگرش مدیران و برنامه‌ریزان نسبت به نوع توسعه ورزش	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی (۴/۰۲)	
۴/۱۰	وحدت رویه در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی راهبردی		
۴/۰۰	روش‌ها و الگوهای برنامه‌ریزی		
۳/۸۶	طرح ریزی و شاخص‌سازی اهداف و برنامه‌های ورزش	سازمان‌دهی و تشکیلات (۴/۰۷)	مدیریتی (۴/۱۰)
۴/۳۹	تدوین شرح وظایف روشن در تشکیلات ورزش		
۴/۲۱	سیستم‌ها و الگوهای تصمیم‌گیری در مدیریت فرایندها		
۳/۹۶	نظام‌مهندسی اهداف و بخش‌ها	عملیات و فرایند (۴/۱۲)	
۳/۷۴	وحدت رویه در رهبری و تعامل سازمان‌های مرتبط با ورزش		
۴/۲۹	برنامه‌ریزی عملیاتی متناسب با برنامه‌های کلان		
۴/۱۹	وجود ساختارهای مدیریتی و اجرایی دانش‌محور و فناورمحور	نظارت و ارزیابی (۴/۲۱)	
۴/۱۷	نظام‌مهندسی و هماهنگ‌سازی فرایند مدیریتی		
۳/۸۳	یکپارچه‌سازی اقدامات و علمیات		
۴/۲۷	سنجش و ارزیابی شاخص‌های توسعه ورزش	فرهنگ‌سازی و آموزش (۴/۱۹)	
۴/۲۳	سیستم کنترل و نظارت جامع و روشن		
۴/۲۰	مطالعات و پژوهش‌های لازم جهت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری		
۴/۱۵	مستندسازی عملکرد و تدوین چهارچوب حقوقی	توزیع سرانه و عرضه خدمات (۴/۰۳)	خدماتی (۴/۰۱)
۴/۳۸	فراهم‌سازی زمینه آموزش همگانی ورزش		
۴/۲۱	غنی‌سازی آموزش ورزش در مراکز مختلف		
۴/۱۴	توسعه رسانه‌ای و تبلیغات ورزش	نیازسنجی و گونه‌شناسی (۴/۱۴)	
۴/۰۴	نهادینه‌سازی و رفتارسازی در ورزش همگانی		
۴/۳۳	تعادل بین تقاضا و عرضه در ارائه خدمات ورزشی		
۳/۹۶	توزیه مناسب سرانه‌ها و خدمات ورزشی در جامعه	ایجاد قابلیت‌های بازاریابی و مدیریت ارتباط با مشتریان (۴/۰۳)	
۳/۹۵	تناسب توسعه سرانه‌ها و خدمات متناسب با بافت جمعیتی و سکونت		
۳/۸۸	ایجاد قابلیت‌های بازاریابی و مدیریت ارتباط با مشتریان		
۴/۳۱	مطالعات رفتاری و اجتماعی مشارکت ورزشی	گونه‌شناسی (۴/۱۴)	
۴/۲۹	پایگاه‌های علمی ورزشی پایش مستمر جسمی و رفتاری افراد		
۴/۱۰	پژوهش‌های نیازسنجی، فنی و مدیریتی برای توسعه ورزش		
۳/۸۷	گونه‌شناسی اقشار مختلف جامعه برحسب مؤلفه‌های ورزشی		

ادامه جدول ۷- سطوح، ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی

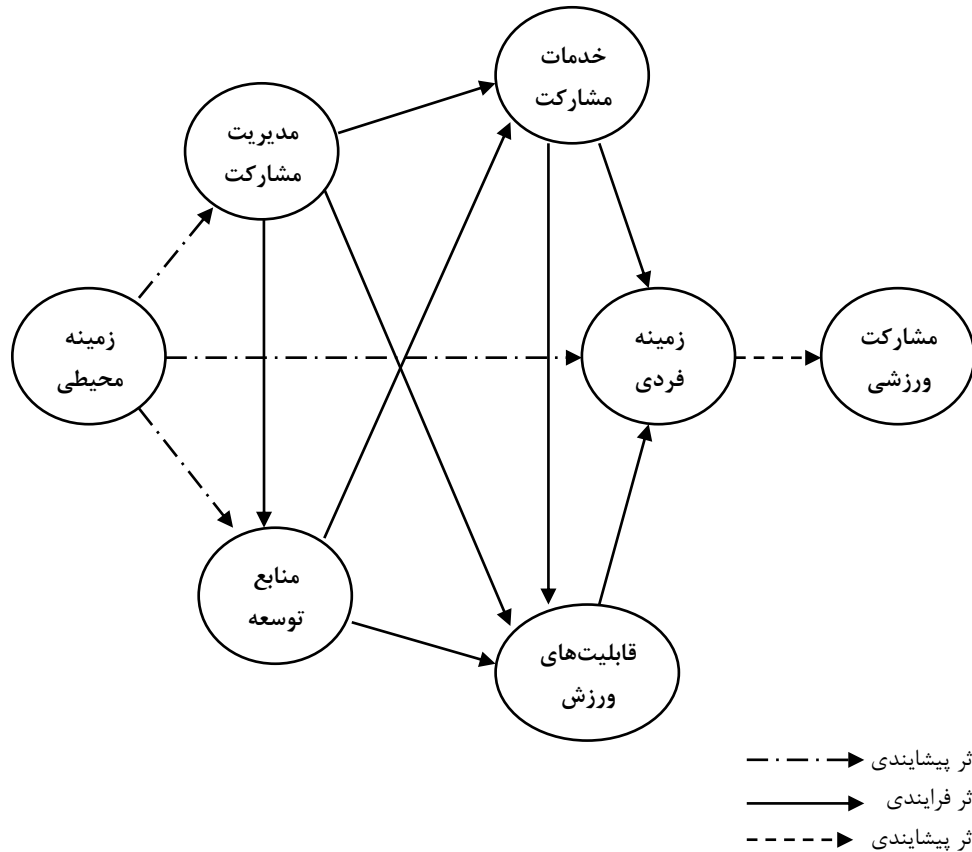
میانگین	مؤلفه اثرگذار	ابعاد	سطوح
۳/۸۲	کیفیت و کمیت برنامه‌های و خدمات	رویداد و	خدماتی (۴/۰۱)
۳/۷۶	تناسب و جامعیت در پوشش‌دهی اقشار مختلف جامعه	پوشش‌دهی	
۳/۶۳	به‌کارگیری انواع رشته‌های ورزشی و الگوهای حرکتی	اقشار	
۳/۵۰	تنوع برنامه و رویدادهای ورزشی	(۳/۶۷)	
۴/۳۵	جسمی (تناسب اندام و غیره)	مزایای	مشارکت (۴/۱۸)
۴/۲۱	روانی (سلامت روحی و غیره)	مشارکت	
۴/۱۶	صنعتی (کاهش اثرهای کار و غیره)		
۴/۰۲	اجتماعی (اجتماع‌پذیری و غیره)		
۴/۰۲	ورزش قهرمانی و مدال‌آوری	جاذبه‌های	قابلیت‌های ورزش (۳/۸۹)
۳/۸۴	لیگ‌های ورزش حرفه‌ای و هواداری	رقابتی	
۳/۴۷	توجهات عمومی و رسانه‌ای شدید	(۳/۶۸)	
۳/۳۹	فضای هیجانی ورزشگاه‌ها		
۴/۱۷	اخلاق ورزشی، منش ورزشی و پهلوانی	فرهنگ	ورزشی (۳/۷۶)
۳/۶۶	نمادهای فرهنگی و نوستالژی ورزشی	ورزشی	
۳/۶۴	فرهنگ رفتاری و هنجاری محیط‌های ورزشی	(۳/۷۶)	
۳/۵۷	ویژگی‌های زیبایی‌شناختی پوشش		
۴/۰۷	کارکردهای زیستی و مدنی ورزش همگانی	کارکردهای	ورزش (۳/۹۴)
۳/۹۳	کارکردهای تربیتی و فرهنگی ورزش همگانی	ورزش	
۳/۸۹	کارکردهای تجاری و صنعتی ورزش همگانی	(۳/۹۴)	
۳/۸۸	کارکردهای ارتباطی و تعاملی ورزش همگانی		
۴/۰۳	فعالیت بدنی سلامت‌محور در ورزش		مشارکتی (۳/۸۲)
۳/۸۱	فعالیت ورزشی تفریحی و توریستی		
۳/۷۵	فعالیت رقابتی آماتوری در ورزش		
۳/۷۰	فعالیت داوطلبی و هواداری در ورزش		

با توجه به جدول شماره هفت، در هر سطحی این گویه‌ها دارای اولویت اهمیت بودند: در سطح فردی، در بعد جمعیتی، گویه درآمد و رفاه زندگی، در بعد روان‌شناختی، گویه تصور از تیپ بدنی، در بعد رفتاری، گویه سبک زندگی، در بعد ساختاری، گویه زمان و وقت؛ در سطح محیطی، در بعد اجتماعی- فرهنگی، گویه بازاریابی اجتماعی ورزش، در بعد اقتصادی-صنعتی، گویه ورزش در سبد خانوار، در بعد سیاسی- حقوقی، گویه نگرش دولتمردان، در بعد جغرافیایی-زیستی، گویه بافت

شهری و سکونتی؛ در سطح منابع، در بعد منابع مالی، گویۀ بودجه دولتی؛ در بعد منابع انسانی، گویۀ مدیران و کارشناسان متخصص، در بعد زیرساخت و امکانات، گویۀ توزیع دسترسی به امکانات، در بعد دانش و فناوری، گویۀ فناوری اطلاعات؛ در سطح مدیریتی، در بعد سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، گویۀ نگرش مدیران و برنامه‌ریزان، در بعد سازمان‌دهی و تشکیلات، گویۀ شرح وظایف در تشکیلات، در بعد عملیات و فرایند، گویۀ برنامه‌ریزی عملیاتی، در بعد نظارت و ارزیابی، گویۀ ارزیابی شاخص‌های توسعه؛ در سطح خدماتی، در بعد فرهنگ‌سازی و آموزش، گویۀ آموزش همگانی، در بعد توزیع سرانه و عرضه، گویۀ تعادل بین تقاضا و عرضه در خدمات، در بعد نیازسنجی و گونه‌شناسی گویه مطالعات رفتاری و اجتماعی؛ در بعد رویداد و پوشش‌دهی اقبال گویه کیفیت و کمیت خدمات؛ در سطح قابلیت‌های ورزش: در بعد مزایای مشارکت گویه مزایای جسمی؛ در بعد جاذبه‌های رقابتی، گویۀ ورزش قهرمانی و مدال، در بعد فرهنگ ورزشی، گویۀ اخلاق، منش و پهلوانی، در بعد کارکردهای ورزش، گویۀ کارکردهای زیستی و مدنی و در سطح مشارکت ورزشی، گویۀ فعالیت بدنی سلامت محور.

مدل سیستمی مفهومی توسعه مشارکت ورزشی: متغیرها و عوامل ذکر شده، در قالب مدل سیستمی مفهومی و براساس مبانی علمی ورزش همگانی نظام‌مند شدند (شکل شماره دو). چهارچوب اصلی مدل براساس منظرهای توسعه شامل زمینه محیطی، منابع توسعه، مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت، قابلیت‌های ورزش و زمینه فردی (متغیرهای مستقل)، بر مشارکت ورزشی (متغیرهای وابسته) است. براساس مدل، سطح محیطی پیشایند سیستم توسعه مشارکت ورزشی محسوب می‌شود و بر سایر ابعاد اثر پیشایندی و دروندادی دارد. منابع توسعه، مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت و قابلیت‌های ورزش عواملی هستند که جنبه فرایندی دارند و در فرایند توسعه مشارکت ورزشی اثرگذارند (اثر فرایندی). درنهایت، عوامل اثرگذار از طریق عوامل فردی منجر به مشارکت ورزشی می‌شوند؛ بنابراین، مشارکت ورزشی پیامد واکنش زمینه فردی به اثر سایر عوامل است. فرایند بازخورد براساس نقش فاعلیت (سیستم هوشمند) برای فرد، مدیریت و محیط توصیف شده است. پیشایندها پیش‌نیازهای ضروری و مؤثری هستند که در توسعه مشارکت ورزشی نقش ایفا می‌کنند. فرایندها رویه‌های مرتبط با مشارکت ورزشی هستند که بر مبنای پیشایندها منجر به پیامدها می‌شوند. پیامدها اثرها و دستاوردهایی هستند که حاصل رخداد فرایندها هستند (صفاری، ۱۳۹۱). اثر پیشایندی، اثر فرایندی و اثر پیامدی، بیانگر اثر بین‌سطحی در فراگرد توسعه مشارکت ورزشی هستند.

شکل ۲- الگوی فرایندنگر توسعه مشارکت ورزشی

الگوی تقسیم کار بین‌سازمانی: در این بخش، الگوی تقسیم کار بین‌سازمانی، براساس مصاحبه و پرسش‌نامه به‌همراه مطالعه اسنادی طراحی شده است. مقیاس تقسیم کار براساس چهار شاخص سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، مشارکت حمایتی و پشتیبانی، مشارکت اجرایی و نظارت و ارزیابی (براساس مقیاس درصدی) است. طبق نظر متخصصان، سازمان فرهنگی- ورزشی شهرداری‌ها و اداره کل و اداره‌های ورزش و جوانان، بیشترین سهم را از تقسیم کار و تفویض اختیار نهادی باید داشته باشند.

جدول ۸- الگوی تقسیم کار نهادی و سازمانی توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان (دیدگاه کارشناسان)

اولویت	میانگین نقش	نظارت و ارزیابی	اجرایی و عملیاتی	حمایت و پشتیبانی منابع	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	سازمان / حوزه
۲	۱۳/۴۰	۱۹/۲	۶/۶	۱۰/۹	۱۶/۹	اداره کل و اداره‌های ورزش و جوانان
۱	۱۴/۱	۱۳/۳	۱۵/۵	۱۳/۷	۱۴/۱	سازمان فرهنگی ورزشی شهرداری‌ها
۴	۸/۳	۴/۹	۱۲/۵	۹/۲	۶/۷	هیئت‌های ورزش همگانی
۷	۷/۳	۵/۸	۹/۸	۷/۳	۶/۵	هیئت‌های ورزشی استان و شهرستان
۳	۸/۶	۹/۶	۹/۱	۶/۴	۹/۳	آموزش و پرورش (معاونت تربیت بدنی)
۶	۷/۹	۱۰/۳	۶/۹	۴/۱	۱۰/۶	دانشگاه‌ها (گروه‌های آموزشی و اداره‌های تربیت بدنی)
۹	۶/۷۰	۳/۴	۱۰/۳	۷/۳	۵/۸	باشگاه‌ها و مراکز خدماتی ورزشی بخش خصوصی
۸	۷/۳	۸/۲	۵/۱	۸/۷	۷/۵	اداره‌ها و مراکز بهداشتی و پزشکی (بخش ورزش)
۵	۸/۱	۸/۷	۸/۹	۷/۶	۷/۲	اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی (بخش ورزش)
۱۱	۶/۰	۸/۴	۴/۲	۶/۳	۵/۳	صداوسیما و مراکز رسانه‌ای (بخش ورزش)
۱۲	۵/۸	۴/۳	۵/۶	۸/۸	۴/۷	نیروهای مسلح و بسیج (بخش ورزش)
۱۰	۶/۲	۴/۱	۵/۵	۹/۷	۵/۴	سایر سازمان‌های دولتی و غیردولتی
۱۰۰ درصد						مجموع درصد / کل

* مقیاس ارزیابی: درصد نقش هر یک از سازمان‌های متولی

افشار متولی توسعه مشارکت ورزشی: با توجه به اینکه افراد حقیقی و حقوقی زیادی بین سازمان‌های مختلف حوزه ورزش مشترک هستند، لازم است که در تقسیم کار بین‌سازمانی، به تفکیک اهمیت در نقش افراد متولی قائل شد. در این بخش، افراد متولی به دلیل ویژگی‌های حرفه‌ای و ساختار شغلی متفاوت به صورت حوزه ورزشی و غیرورزشی از هم تفکیک و بررسی شده‌اند؛ براین اساس، مدیران نهادها و سازمان‌ها و نیز پزشکان و متخصصان حوزه سلامت، مهم‌ترین متولیان غیرورزشی و مربیان و مدرسان ورزشی و نیز مدیران ورزشی، مهم‌ترین متولیان ورزشی ارزیابی شدند.

جدول ۹- تحلیل نقش متولیان توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان (دیدگاه کارشناسان)

اولویت	میانگین	متولی	
۱	۲۳/۸	مدیران نهادها و سازمان‌ها	متولیان غیرورزشی
۲	۱۹/۴	پزشکان و متخصصان حوزه سلامت	
۳	۱۲/۴	کارشناسان و اصحاب رسانه	
۴	۱۱/۵	مدرسان مدارس و دانشگاه	
۵	۱۰/۶	کارشناسان فرهنگی و اجتماعی	
۶	۹/۵	نیروهای امنیتی و بسیجی	
۷	۷/۹	بازرگانان و بازاریان	
۸	۵/۱	سایر	
	۱۰۰	مجموع	
۱	۲۲/۹	مربیان و مدرسان ورزشی	متولیان ورزشی
۲	۲۰/۷	مدیران ورزشی	
۳	۱۴/۳	ورزشکاران غیرحرفه‌ای و حرفه‌ای	
۴	۱۳/۷	اصحاب رسانه ورزش	
۵	۱۰/۸	متخصصان علمی ورزشی	
۶	۷/۲	تولیدکنندگان و فروشندگان	
۷	۶/۱	دانشجویان تربیت‌بدنی	
۸	۴/۳	سایر	
	۱۰۰	مجموع	

چالش‌ها و نیازمندی‌های توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان به تفکیک سطوح و ابعاد توسعه آورده شده است. سطح و حیطه‌های تفکیک‌شده براساس مدل فرایندگر (شکل شماره دو) است. در این بخش، براساس مطالعه اسنادی، کتابخانه‌ای و مصاحبه با کارشناسان، مهم‌ترین چالش‌ها و

نیازهای هرکدام از بخش‌ها آورده شده‌اند (جدول شماره ۱۰). در حوزه فردی، سبک فراغتی و مصرفی مردم، مهم‌ترین چالش و ارائه الگوهای فراغتی- تفریحی مناسب مهم‌ترین نیاز توسعه هستند. در حوزه محیط، جایگاه پایین ورزش در چرخه اقتصادی، مهم‌ترین چالش و رفع محدودیت‌های تجاری‌سازی ورزش، مهم‌ترین نیاز توسعه هستند. در حوزه منابع محدودیت و ناکارآمدی، نظام مدیریت مالی، مهم‌ترین چالش و بازطراحی نظام تأمین مالی و سرمایه‌گذاری، مهم‌ترین نیاز توسعه هستند. در حوزه مدیریت، روش‌شناسی نامناسب در برنامه‌ریزی راهبردی، مهم‌ترین چالش و بازطراحی سیستم‌های ارزیابی عملکرد، مهم‌ترین نیاز توسعه هستند. در حوزه خدمات، نبود تفکیک نقش باوجود همکاری سازمان‌های متولی، مهم‌ترین چالش و ایجاد مراکز مشاوره ورزشی و انجمن‌های محلی، مهم‌ترین نیاز توسعه هستند. در حوزه قابلیت، جایگاه نهادی پایین ورزش در نظام اجتماعی، مهم‌ترین چالش و فرهنگ‌سازی مناسب و نظام‌مند، مهم‌ترین نیاز توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان هستند. اولویت چالش‌های و نیازها در سه بخش فردی، محیطی و منابع، دارای حیطه مشترک و به ترتیب رفتاری، اقتصادی و مالی بود.

جدول ۱۰- چالش‌ها و نیازمندی‌های توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان به تفکیک سطوح و ابعاد توسعه

سطح	حیطه	مهم‌ترین چالش توسعه	اولویت	نیازمندی اصلی توسعه	اولویت
فردی	جمعیتی	وضعیت نامطلوب معیشتی	۳	ارتقای ظرفیت‌های خانوادگی ورزش در جامعه	۲
	روان‌شناختی	ضعف خرده‌فرهنگ ورزشی	۲	ترویج فرهنگ ضرورت و نیاز روزمره به ورزش	۳
	رفتاری	سبک فراغتی و مصرفی مردم	۱	ارائه الگوهای فراغتی و تفریحی مناسب	۱
	ساختاری	ساختار کار و فراغت و تعادل بین آن	۴	بازنگری در نظام‌های آموزشی و شغلی	۴
اجتماعی	اجتماعی	پویایی اجتماعی زیاد و مدیریت فرهنگی نامناسب	۴	بهبود فرهنگ عمومی و اختصاصی در ورزش	۴
	اقتصادی	جایگاه پایین ورزش در چرخه اقتصادی	۱	رفع محدودیت‌های تجاری‌سازی ورزش	۱
	صنعتی	نبود زیرساخت‌های مصنوعی	۲	مهندسی مناسب در فضاهای طبیعی و سکونتی	۲
	جغرافیایی	مشارکت ورزشی	۲	نظارت بر مسیرهای تعاملی بین سیاست و ورزش	۳
	زیستی	آشفته‌گی نظری در اذهان عمومی و رسانه‌ای	۳		

ادامه جدول ۱۰- چالش‌ها و نیازمندی‌های توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان به تفکیک سطوح و ابعاد

توسعه		اولویت	نیازمندی اصلی توسعه	اولویت	مهم‌ترین چالش توسعه	حیطه	سطح
۱	۱	بازطراحی نظام تأمین مالی و سرمایه‌گذاری	۱	محدودیت و ناکارآمدی نظام مدیریت مالی	منابع مالی	۲	
	۴	ایجادزمینه‌های کارآفرینی و باشگاه-داری ورزشی	۳	ناکارآمدی نظام مدیریت منابع انسانی	منابع انسانی		
	۲	تجهیز و نوسازی و بهسازی فضاهای ورزشی	۴	بهره‌برداری غیرمؤثر (کیفی و کمی)	امکانات		
	۳	توسعه بنیان علمی حوزه‌های مختلف ورزشی	۲	سنتی‌بودن ساختارهای اجرایی و عملیاتی	فناوری		
۲	۴	طراحی و تدوین نظام جامع ورزش استان	۱	روش‌شناختی نامناسب در برنامه‌ریزی راهبردی	برنامه‌ریزی	۳	
	۳	رفع تصدی‌گری دولتی و خصوصی-سازی	۴	جزیره‌ای‌بودن فعالیت‌ها و منقطع‌نبودن ساختار	سازمان‌دهی		
	۲	مهندسی مجدد فرایندهای اجرایی	۳	ساختار نامطلوب بین‌بخش صف و ستاد	عملیات		
	۱	بازطراحی سیستم‌های ارزیابی عملکرد	۲	ناکارآمدی نظام مدیریت عملکرد	نظارت و ارزیابی		
۳	۴	توسعه محتوا و کاربری رسانه‌های و تربیتی	۳	نبود توجه و فقدان آگاهی از روندهای معیشتی	فرهنگ‌سازی	۴	
	۲	تعمیم عدالت اجتماعی و توزیع متوازن	۱	نبود تفکیک نقش در عین همکاری سازمان‌های متولی	سرانه و خدمات		
	۱	ایجاد مراکز مشاوره ورزشی و انجمن-های محلی	۲	نبود نظام اطلاعاتی جامع در محیط ورزش	نیازسنجی		
	۳	احیا و بازشناسی انواع الگوهای و ورزش‌ها	۴	محدودیت منابع و سنتی‌بودن ساختارها	رویداد و پوشش		
۴	۱	فرهنگ‌سازی مناسب و نظام‌مند	۲	فقدان آگاهی عمومی از فواید فعالیت ورزشی	مزایای مشارکت	۵	
	۳	توسعه زمینه‌های تجاری و رسانه‌ای ورزش	۴	استفاده‌نکردن از کارکردهای رقابتی و قهرمانی ورزش	جاذبه‌های رقابتی		
	۴	سیاست‌گذاری مناسب توسعه فرهنگی ورزش	۳	نبود نظام مناسب مهندسی و مدیریت فرهنگی	فرهنگ ورزشی		
	۲	ارتقای نقش ورزش در توسعه ملی	۱	جایگاه نهادی پایین ورزش در نظام اجتماعی	کارکردهای ورزش		

راهکارهای اساسی توسعه مشارکت ورزشی: با توجه به اینکه در برنامه‌های مختلف، راهبردها و راهکارهای مختلفی برای توسعه ورزش همگانی ارائه شده‌اند، در این بخش، به‌طور ویژه به شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای عملیاتی، اساسی و پایه جهت توسعه مشارکت ورزشی در دو منظر آموزشی و فرهنگ‌سازی و نیز مدیریتی و خدماتی استان گیلان پرداخته شد؛ براین اساس، مهم‌ترین راهکارهای عملیاتی، اساسی و پایه جهت توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان این موارد هستند: در منظر آموزشی و فرهنگ‌سازی، آموزش الگوهای صحیح فعالیت حرکتی و ورزشی و نیز امور تشویقی و رفاهی برای افراد شرکت‌کننده و در منظر مدیریتی و خدماتی، فراهم‌سازی زمینه استفاده اقشار خاص (دانش‌آموز، دانشجو و غیره) از اماکن ورزشی دولتی و غیردولتی و نیز توزیع تجهیزات ورزشی ارزان‌قیمت در اماکن عمومی (از جمله کفش، لباس، توپ، راکت بدمینتون و غیره).

جدول ۱۱- اولویت‌بندی راهکارهای عملیاتی و اساسی جهت توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان (دیدگاه کارشناسان)

حوزه	راهکار	میانگین	اولویت
	ایجاد زمینه‌های آموزش الگوهای صحیح فعالیت حرکتی و ورزشی در اماکن ورزشی، خدماتی، پارک‌ها و غیره	۵/۴۱	۱
	ارتقای امور تشویقی و رفاهی برای افراد شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی و فعالیت تفریحی عمومی	۵/۲۸	۲
	اقدامات نمادین مانند ممنوعیت استفاده از خودرو و نقل‌وانتقال پیاده یا با دوچرخه و اسکیت در روزهایی از سال	۵/۱۴	۳
	ایجاد زنگ ورزش و تندرستی در مراکز جمعیتی (مدارس، اداره‌ها، پادگان‌ها، ندامتگاه‌ها و غیره)	۵/۰۳	۴
	برگزاری سمینارها، همایش‌ها، جلسات و کارگاه‌های آموزشی در ارتباط با نقش ورزش در پیشگیری از بیماری‌های جسمی و روانی، اعتیاد، انحرافات عمومی، فشار روانی و شغلی و ناهنجاری‌های اجتماعی مسئولان محلی	۴/۸۵	۵
	نصب شعارها و جملات کوتاه آموزشی در رابطه با ورزش همگانی بر دستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی و بیلبوردها	۴/۸۱	۶
	تدوین دستورالعمل جدید و قانونمند ورزش کارکنان دولت با رویکرد جدید بهره‌وری منابع انسانی	۴/۸۳	۷
	قدردانی و تجلیل از افراد یا گروه‌های ورزش همگانی و فعالیت در مناسبت‌های مختلف	۴/۵۶	۸
	تبلیغ ورزش‌های همگانی و بازی بومی و محلی در جشنواره‌های ملی و بین‌المللی	۴/۲۲	۹
	تأکید بر میانی‌ارزشی و دینی ورزش در نماز جماعت و مراسم‌های مذهبی در مساجد و اماکن دینی	۴/۰۶	۱۰
	راه‌اندازی سایت یا استفاده از دیگر سایت‌ها، گرفتن سهم یا ستون در نشریات برای آموزشی ورزش‌های همگانی	۳/۸۳	۱۱
	احیا و توسعه ورزش‌های باستانی و بازی‌های بومی و محلی با رویکرد میراث فرهنگی و اجتماعی	۳/۶۷	۱۲

ادامه جدول ۱۱- اولویت بندی راهکارهای عملیاتی و اساسی جهت توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان
(دیدگاه کارشناسان)

حوزه	راهکار	میانگین	اولویت
توسعه ورزش	احیا و توسعه ورزش‌های باستانی و بازی‌های بومی و محلی با رویکرد میراث فرهنگی و اجتماعی	۳/۶۷	۱۲
	ایجاد کمپین های همیار ورزش و تألیف کتاب قصه و شعر ورزشی در مدارس با محوریت همراهی والدین	۳/۵۴	۱۳
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی مبنی بر نقش ورزش در افزایش کارایی و سلامت نیروی انسانی برای مدیران سازمان‌ها	۳/۴۲	۱۴
	الگو برداری از فعالیتهای ورزش همگانی و فعالیت بین‌المللی با محوریت فرهنگ ایرانی اسلامی	۳/۳۵	۱۵
	تهیه بروشور، پوستر، کتاب، فیلم، انیمیشن و تیزر، زیرنویس‌های رسانه‌ای با موضوع و هدف آموزش ورزش همگانی	۳/۲۳	۱۶
	فراهم سازی زمینه استفاده اقشار خاص (دانش آموز، دانشجو و غیره) از اماکن ورزشی دولتی و غیردولتی	۵/۲۹	۱
توسعه ورزش همگانی	توزیع تجهیزات ورزشی ارزان قیمت (از جمله کفش، لباس، توپ، راکت بدمینتون و غیره) در اماکن عمومی	۵/۲۰	۲
	نیازسنجی جامع در ورزش همگانی و فعالیت بدنی و ارائه خدمات بر مبنای آن	۵/۱۷	۳
	سنجش شاخص‌های سلامت قبل و بعد از انجام برنامه‌های ورزش همگانی و فعالیت	۵/۱۱	۴
	تدوین نرم سطح نشاط و سلامت جامعه و مقایسه با هنجارهای کشوری و بین‌المللی موجود	۴/۹۲	۵
	تدوین نظام اطلاعاتی ورزش همگانی (اماکن، خدمات، سازمان‌ها و غیره)	۴/۸۰	۶
	برآورد نیاز مالی واقعی ورزش و ایجاد سازوکارهای مناسب جهت تأمین اقتصادی	۴/۷۵	۷
	پشتیبانی مادی و معنوی از تولیدکنندگان وسایل و تجهیزات فراگیر ورزش همگانی و فعالیت بدنی	۴/۳۳	۸
	ایجاد پیست‌های اختصاصی برای انواع ورزش‌های همگانی در سطح شهرها	۴/۲۱	۹
	برگزاری همایش و جشنواره ورزشی عمومی در انواع مختلف رشته‌ها و فعالیتهای ورزشی	۴/۰۴	۱۰
	به وجود آوردن ساختارهای مناسب برای جذب داوطلبان ورزشی و انجمن‌های مردم‌نهاد	۳/۸۶	۱۱
	شناسایی و رتبه‌بندی رشته‌های ورزشی و بازی‌های بومی و محلی بر اساس مؤلفه‌های مختلف (جغرافیایی و غیره)	۳/۷۲	۱۲
	برنامه استفاده از تسهیلات حمل و نقل برای شرکت در رویدادهای ورزش همگانی و فعالیت تفریحی همگانی	۳/۵۷	۱۳
	پژوهش و مطالعه مستمر در راستای تقویت مبانی علمی و مدیریتی ورزش‌های همگانی	۳/۴۵	۱۴
	طراحی و ساخت وسایل تفریحی و اسباب‌بازی با تأکید بر ورزش همگانی و فعالیت بدنی سالم و مفرح	۳/۳۷	۱۵
	بازمهندسی معماری اماکن ورزشی با رویکرد ایمنی و زیبایی‌شناختی	۳/۲۹	۱۶
	مجموع		۱۵۶

* ارزیابی میزان کارکرد اجرایی و مؤثر هریک از راهکارها (مقیاس: بسیار کم = ۱، بسیار زیاد = ۷)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، نظام‌مندسازی و ارزیابی منظرها و رویه‌های توسعه مشارکت ورزشی در سطح استانی بود. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های این پژوهش، رویکرد جامع به رویه‌ها و منظرهای توسعه مشارکت ورزشی بود. گزارش‌های و مقالات علمی قبلی عمدتاً از زوایا و منظرهای محدودتری به واکاوی مشارکت ورزشی پرداخته بودند. علاوه بر این، نتایج ارائه شده در این پژوهش با وجود هم‌خوانی با مطالعات پیشین، دارای نوآوری قابل توجهی در ساختار نظری مشارکت ورزشی است.

براساس یافته‌ها، خدمات حوزه سلامتی و تندرستی و نیز تمرین و تغذیه ورزشی، مهم‌ترین خدمات و ورزش‌های گروهی و ورزش‌های آمادگی جسمانی و سلامتی، مهم‌ترین ورزش‌های مورد تقاضا جهت توجه در توسعه و توزیع خدمات هستند. اولویت این موارد احتمالاً متأثر از خاستگاه اجتماعی آن‌ها است. کلیشادی^۱ و همکاران (۲۰۰۷) نشان دادند که خدمات تأمین‌کننده نیازهای اساسی و الگوهای ورزشی جذاب، بیش از سایر خدمات و الگوها در برانگیخته کردن افراد و ترغیب آن‌ها به مشارکت ورزشی نقش دارند. با توجه به اهمیت سلامت و جذابیت ورزش‌های گروهی، اولویت‌بندی حاصل از یافته‌ها انتظار می‌رود. دانش‌آموزان و بانوان، مهم‌ترین اقشار ویژه و جوانان و نوجوانان، اقشار سنی جهت توجه در توسعه و توزیع خدمات هستند. در تبیین این یافته می‌توان گفت برخی ویژگی‌های برجسته نظام اجتماعی کشور و اقشاری که نیازمند رویکرد حمایتی و پرورشی هستند، همواره در کانون توجهات جمعی بوده‌اند. اقشار ویژه دانش‌آموزان و بانوان، به دلیل فراگیر بودن و آسیب‌پذیر بودن و اقشار سنی جوان و نوجوان، به دلیل حساسیت و اهمیت از منظر پرورش و تربیت نسل، بیشترین نیاز را در مشارکت ورزشی و کسب منافع آن دارند.

متغیرهای اثرگذار بر توسعه مشارکت ورزشی در هفت منظر فرایندنگر، مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت، منابع توسعه، زمینه محیطی، قابلیت‌های ورزش و زمینه فردی اثرگذار بر سطح مشارکت ورزشی دسته‌بندی شدند. در سطح فردی، ابعاد ساختاری، رفتاری، روان‌شناختی و جمعیتی، به ترتیب دارای اولویت بودند. براساس تجربیات علمی قبلی، باوجود شناخت و نگرش مثبت به ورزش و آگاهی از فواید آن، ابتدا مشارکت ورزشی بستگی به این دارد که فرد به لحاظ سلامتی، زمان، مکان، مهارت و همراهی جهت فعالیت بدنی تا چه اندازه شرایط مناسبی دارد (دلمان و لویس^۲، ۲۰۱۰). علاوه بر این، نقش عامل روان‌شناختی در مشارکت ورزشی کمتر از عوامل رفتاری است (کلیشادی و همکاران، ۲۰۰۷)؛ بنابراین، ترتیب میزان اثرگذاری از اصولی علمی پیروی می‌کند. در سطح محیطی، ابعاد اقتصادی و صنعتی، سیاسی و حقوقی، اجتماعی و فرهنگی و نیز

1. Kelishadi

2. Dollman & Lewis

جغرافیایی و زیستی، به ترتیب دارای اولویت بودند. با توجه به ساختار زندگی شهری و صنعتی امروز و همچنین، هزینه‌بر بودن مشارکت در بسیاری از انواع ورزش‌ها، توسعه اقتصادی و صنعتی تأثیر زیادی بر توسعه ورزش دارد. علاوه بر این، برای توسعه ورزش، جامعه نیازمند بهبود رویه‌های قانونی جهت حمایت از هنجارهای اجتماعی و تغییر نگرش کلی به ورزش است (آنیر، کاشومان، گیدلو، ۲۰۰۹)؛ بنابراین، در توسعه سیاسی و حقوقی، اهمیت بیشتری نسبت به توسعه ورزش در سطح کلان نسبت به عوامل اجتماعی و فرهنگی دارد. براساس گزارش لیو^۱، تیلور، شیبلی (۲۰۰۹)، وضعیت سکونت افراد و شرایط اقلیمی و زیستی ارتباط زیادی با دسترسی به فضای ورزشی جهت مشارکت ورزشی دارند؛ بنابراین، شدت و ترتیب میزان اهمیت عوامل محیطی ذکر شده با وضعیت نقش هریک از این عوامل تناسب دارد. در منظر منابع، منابع انسانی، منابع مالی، زیرساخت و امکانات و نیز دانش و فناوری، به ترتیب دارای اولویت بودند. گرین^۲ (۲۰۰۶) گزارش کرده است که اجرای برنامه‌های ورزشی بیش از هر اقدامی به تأمین اعتبار مالی و سپس، گزینش نیروی انسانی مناسب نیاز دارد. به علت ثبات و استانداردسازی، امکانات و فناوری حساسیت و پویایی کمتری نسبت به بحث مالی و انسانی دارد. در سطح مدیریتی، ابعاد نظارت و ارزیابی، عملیات و فرایند، سازمان‌دهی و تشکیلات و نیز سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، به ترتیب دارای بیشترین میانگین بودند. از آنجایی که در نظام توسعه ورزش کشور، برنامه‌ریزی و تخصیص بودجه در حد قابل توجهی همواره در جریان بوده است، مشکلات و کاستی‌های عمده در مرحله اجرا و نظارت وجود دارند. به همین دلیل، کارشناسان این دو بعد را مهم‌تر ارزیابی کرده‌اند. عملیات و نظارت بر آن با هدف خلق فرصت‌های ورزشی یکسان، برای همه افراد جامعه مهم است (صفاری ۲۰۱۲). مدل‌های نوین توسعه ورزش به نقش سیستم‌های مدیریتی دانش و برنامه‌ریزی مناسب توسط مدیریت و سازمان ورزش تأکید دارند. در سطح خدماتی، ابعاد فرهنگ‌سازی و آموزش، نیازسنجی و گونه‌شناسی ورزشی، توزیع سرانه و عرضه خدمات و رویداد و پوشش‌دهی اقشار، به ترتیب دارای اولویت بودند. صفاری (۲۰۱۲) فرهنگ‌سازی ورزش کردن را به عنوان مهم‌ترین ابزار برای توسعه ورزش همگانی در ایران معرفی می‌کند. افزون‌بر این، مقدمه و پایه مدیریت ورزشی مبتنی بر داشتن اطلاعات است و دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق پژوهش‌ها و نیازسنجی امکان‌پذیر است (سوجیاما، ۲۰۱۲).

-
1. Annear
  2. Liu
  3. Green
  4. Sugiyama

برپایه فرهنگ‌سازی انجام‌گرفته و اطلاعات کسب‌شده می‌توان به عرضه خدمات به اقشار هدف پرداخت. در سطح قابلیت‌های ورزش، ابعاد مزایای مشارکت، کارکردهای ورزش، فرهنگ ورزشی و جاذبه‌های رقابتی به‌ترتیب دارای اولویت بودند. هدف افراد از مشارکت در هر فعالیتی کسب دستاوردها و مزایای موردانتظار است و میزان دستیابی به آن‌ها میزان تداوم مشارکت را تعیین می‌کند. کارکردهای ورزش نیز همانند مزایای مشارکت در ورزش چندبعدی هستند؛ اما عمدتاً فراتر از سطح فردی هستند. علاوه‌براین، فرهنگ محیط‌های ورزشی و جاذبه‌های رقابتی و رسانه‌ای ورزشی، در ورزش همگانی کارکردهای قابل‌توجهی دارند؛ اما بیشتر در سطح ورزش قهرمانی مطرح هستند؛ بنابراین، به‌طورکلی، مزایا و کارکردهای ورزش نسبت به ویژگی‌های فرهنگی و رقابتی آن نقش بیشتری در توسعه مشارکت ورزشی (ورزش همگانی) دارند.

براساس مدل، سطح محیطی پیشاینده سیستم توسعه مشارکت ورزشی محسوب می‌شود و منابع توسعه، مدیریت مشارکت، خدمات مشارکت و قابلیت‌های ورزش، عواملی هستند که جنبه درون‌سیستمی (فرایندی) دارند. درنهایت، عوامل اثرگذار از طریق عوامل فردی منجر به مشارکت ورزشی می‌شوند؛ بنابراین، مشارکت ورزشی پیامد واکنش زمینه فردی به اثر سایر عوامل است. فرایند بازخورد براساس نقش فاعلیت برای فرد، مدیریت و محیط توصیف شده است. در تبیین سازه‌های الگوی ارائه‌شده برای توسعه مشارکت ورزشی در این پژوهش می‌توان به گزارش‌های علمی قبلی مراجعه کرد. مدیریت سازمان و ورزش مسئولیت مداخله مثبت و سازنده در الگوهای رایج فعالیت ورزشی افراد را برعهده دارند و نسبت به سایر عوامل نقش بیشتری در ترغیب مردم به مشارکت ورزشی دارند (صفاری ۲۰۱۲). گرین (۲۰۰۶) گزارش کرده است که عواملی محیطی ورزش، زمینه مشارکت ورزشی هستند و درطول عمر، الگوهای ورزشی به سایر عوامل اثر می‌گذارند. صفاری (۲۰۱۲) مطرح می‌کند که مدیریت ورزش با بهبود در فرایندهای مشارکت می‌تواند زمینه‌های فردی را برانگیزاند و تسهیل‌کننده مشارکت فردی شود که این امر توسط مدیریت انجام می‌شود؛ براین‌اساس، می‌توان گفت که اثرهای محیطی، مداخله مدیریت، منابع، خدمات و ویژگی‌های ورزش موجب می‌شوند که فرد براساس ظرفیت‌هایش، از میان امکانات و رشته‌های ورزشی مختلف موارد خاصی را برگزیند و به مشارکت ورزشی بپردازد. همچنین، براساس این یافته‌ها انتظار می‌رود افرادی که به‌طور نسبی تحت‌تأثیر محیط مناسب‌تری باشند و همچنین، برخوردار از پیشایندهای اطمینان‌بخش برای مشارکت باشند، به احتمال زیاد این مسیر را (الگو) آسان‌تر از سایر افراد طی خواهند کرد. باید گفت که دراصل مشارکت ورزشی براساس تداوم آن؛ یعنی فعالیت ورزشی مستمر شکل می‌گیرد. ادامه مشارکت در ورزش از طریق مسیر بازخورد، مشخص و تعدیل خواهد شد

(نامراتوا، ۲۰۰۹). بازخورد به فرد، مدیریت و محیط، هرکدام از مسیر خود مشارکت ورزشی را تعدیل خواهند کرد. براساس مبانی حوزه رفتار، بازخورد مثبت، مطلوب و اطمینان بخش منجر به تکرار رفتار (مشارکت ورزشی) خواهد شد (مول^۱ و همکاران، ۲۰۰۵).

اولویت چالش‌ها و نیازها در سه بخش فردی، محیطی و منابع، دارای حیطة مشترک و به ترتیب رفتاری، اقتصادی و مالی بود. این یافته‌ها نشان‌دهنده اهمیت بسیار دو محور رفتاری و اقتصادی در مشارکت ورزشی است. درواقع، می‌توان گفت که عوامل روانی مرتبط با ورزش، بیشتر از منظر رفتاری تبلور پیدا می‌کنند و درمقابل نیز شرایط زمینه‌ای مشارکت ورزشی برای افراد، بیشتر در منظر مالی ادراک می‌شود.

براساس نظر متخصصان، بخش‌های تخصصی ورزشی باید بیشترین سهم را از تقسیم کار و تفویض اختیار نهادی داشته باشند. همچنین، براساس نظر متخصصان، سازمان فرهنگی-ورزشی شهرداری‌ها و اداره کل و اداره‌های ورزش و جوانان، باید بیشترین سهم را از تقسیم کار و تفویض اختیار نهادی برعهده گیرند. همچنین، مدیران نهادها و سازمان‌ها و نیز پزشکان و متخصصان حوزه سلامت، به‌عنوان مهم‌ترین متولیان غیرورزشی و مربیان و مدرسان ورزشی و مدیران ورزشی، به‌عنوان مهم‌ترین متولیان ورزشی ارزیابی شدند. به این یافته‌ها می‌توان از دو منظر توجه کرد: یکی اینکه، متخصصان به تخصصی بودن مدیریت در ورزش اعتقادی راسخی دارند و دوم اینکه، آن‌ها به مالکیت و صاحب‌نفع‌مداری بخش سازمان ورزش نسبت به سایر نهادهای ذی‌ربط اهتمام دارند. احتمال می‌رود که این نسبت تقسیم کار در سطوح ورزش قهرمانی و حرفه‌ای به دلیل جنبه‌های تخصصی‌تر آن‌ها، بیشتر نیز باشد؛ بنابراین، توسعه مشارکت ورزشی نیازمند همکاری و تعامل اثربخش بین نهادهای ورزشی و غیرورزشی دارد.

براساس مبانی بحث‌شده و یافته‌های پژوهش می‌توان به تحلیل جامعی در ارتباط با ساختار مشارکت ورزشی در استان گیلان، به صورت چهارچوب‌های ذکرشده پرداخت. چهارچوب ارائه‌شده در این پژوهش، اشاره به ساخت‌های اساسی مشارکت ورزشی در استان گیلان دارند و در سطح خود، قادر به تبیین مشارکت و ارائه کارکردهایش هستند.

برپایه پژوهش حاضر می‌توان فرایند ورزش همگانی استان گیلان را تجزیه و تحلیل کرد و به دسته‌بندی جدیدی دست یافت که مبتنی بر الگوهای ورزش همگانی در سایر کشورها و نظرهای خبرگان استان است. این مدل، چهارچوبی مناسب و بومی برای مطالعات در این حوزه است و

---

1. Numerato

2. Mull

می‌تواند به‌عنوان مقدمه‌ای برای همگانی‌شدن ورزش در استان گیلان مبنای عمل قرار گیرد و شناخت کلان و جامعی را برپایه شناسایی عوامل کلیدی مؤثر در ورزش همگانی استان گیلان و چگونگی تعامل آن‌ها با یکدیگر پدید آورد. این چهارچوب‌ها می‌توانند مبنای عقلانی توسعه مشارکت ورزشی در سطح استانی (ایران) قرار گیرند و قابلیت ارزیابی مستمری را ایجاد کنند.

منابع

1. Annear, M.J., Cushman, G., & Gidlow, B. (2009). Leisure time physical activity differences among older adults from diverse socioeconomic neighborhoods. *health and Place*, 15(2), 482-90.
2. Canadian Sport Centres. (2007). Canadian Sport for Life (CS4L). Available at: [http:// www.ltad.ca](http://www.ltad.ca) (Accessed 13 may 2013)
3. Dollman., C., & Lewis, R. (2010). The impact of socio-economic position on sport participation among South Australian youth. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 1, 318-22.
4. *European Sport Management Quarterly*. (2010), book, 11(3), 197–224.
5. Ghafouri, F. (2008). Study of sport for society and good entertainment and provide models for future planning: The National bureau of sports management and development of the country. Research Project of Physical Education Organization of Iran, 47. (Persian)
6. Ghofrani, M., Goudarzi, M., Sajjad, N., Jalali Farahani, M., & Mogharnas, M. (2010). Designing the sport development strategy in Sistan and Baluchestan. *Journal of Movement*, 39, 107 -31. (Persian)
7. Goudarzi, M., Nasirzadeh, A. M., Farahani, A., & Farahani M. (2012). Design the development strategy of mass sports in Kerman province. *Research in Sport Management*, 1(1), 77-106. (Persian)
8. Green, M. (2006). From 'sport for all' to not about 'sport' at all?: Interrogating sport policy interventions in the United Kingdom. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 217-38.
9. JavadiPour, M., Samiyanna, M. (2013). Public sport in Iran and formulating vision, strategy and future plans. *applied research in sport management*, 4, 21-30. (Persian)
10. Kelishadi, R., Ardalan, G., Gheiratmand, R., Gouya, M. M., Razaghi EM, Delavari, A., & Riazi, M. M. (2007). Association of physical activity and dietary behaviours in relation to the body mass index in a national sample of Iranian children and adolescents: CASPIAN study. *Bull World Health Organ*, 85(1), 19-26.
11. Lauri, L., Telama, R., Nupponen, H., Rimpelä, A., & Lasse, P. (2008). Trends in leisure time physical activity among young people in Finland, 1977—2007. *European Physical Education Review*, 14(2), 139-55.
12. Liu, Y. D., Taylor, P., & Shibli, D. (2009). Sport equity: Benchmarking the performance of English public sport facilities. *European Sport Management Quarterly*, 9(1), 3-21.

13. Malina, R. M., & Little, B. B. (2008). Physical activity: the present in the context of the past. *American Journal of Human Biology*, 20(4), 373-91.
14. Moradi, M., Henry, H., & Abdel-Hamid, A. (2011). The role of sport in the development of four four media culture of sport. *Sport Management*, 9, 167-80. (Persian)
15. Mull, R., Kathryn, F., Bayless, G., Ross, C. M., & Jamieson, L. M. (2005). *Recreational sport management* (4th ed.). Champaign: Human Kinetics.
16. Numerato, D. (2009). The institutionalization of regional public sport policy in the Czech Republic. *International Journal of Sport Policy*, 1(1): 13-30.
17. Safari, M., (2012), designed the sport's development pattern. (Unpublished doctoral dissertation). Tarbiat Modarres University, Tehran, Iran. (Persian)
18. Shabani A., Ghafuri, F., & Henry, H. (2014) study of sport for all policies and strategies and development the comprehensive system in Iran. *Sport Management Studies*, 6(27), 15-30. (Persian)
19. Shahbazi, M., Shabani, F., & Saturn Safari, M. (2013). Sport for all (necessities, obstacles and solutions). *Journal of the Parliament and strategy*, 20(76), 69-97.
20. Sotiriadou, K., Shilbury, D., & Quick, S. (2008). The attraction, retention/transition, and nurturing process of sport development: Some Australian evidence. *Journal of sport management*, 22(3), 247-72.
21. Sugiyama, T. (2012). The built environment and physical activity behaviour change: New directions for research. *Res Exerc Epidemiol*, by the Japanese Association of Exercise Epidemiology 14(2), 118-24.

استناد به مقاله

بنار، نوشین، دستوم، صلاح، و خان محمدی، علی محمد. (۱۳۹۷). تحلیل منظرهای توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان: خدمات، اقشار، عوامل، متولیان، نیازها، چالشها و راهکارها. *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۱۰(۴۸)، ۳۷-۶۶. شناسه دیجیتال: 10.22089/smrj.2017.2348.1480

Benar. N., Dastoom. S., & Khanmohammadi, A. M. (2018). Analyzing the Developmental Aspects of Sports Participation in Gilan Province: Services, Strata, Factors, Custodians, Needs, Challenges and Solutions. *Sport Management Studies*, 10(48), 37-66. (Persian). Doi: 10.22089/smrj.2017.2348.1480

Analyzing the Developmental Aspects of Sports Participation in Gilan Province: Services, Strata, Factors, Custodians, Needs, Challenges and Solutions

N. Benar¹, S. Dastoom², A. M. Khanmohammadi³

1. Assistant Professor of Sport Management, University of Guilan*
2. Ph.D. Student of Sport Management, University of Guilan
3. M.Sc. of Sport Management, University of Guilan

Received: 2016/04/28

Accepted: 2017/09/24

Abstract

The purpose of the present study was to conduct a comprehensive revision of sports participation development procedures in Gilan Province, presenting systematic frameworks and giving a proper analysis. The study is a report of several research works done in 2015-16. The methodology of the research was of analytic- survey type. The population of the study consisted of 156 experts, 354 citizens and 75 scientific and executive documents in the field of sports in Gilan Province. The instrument of the research involved the secondary research, interview, and questionnaire, in line with the conceptual analysis framework of the research. The analytic methods used are the systematic frameworks besides quantitative descriptive evaluation. Based on the model, the factors such as the participation management, participation services, development resources, environmental background, sports capacities and individual background (in order of importance), have significant effect on the sports participation level (independent variable). Also, in three sections of individual, environmental and resources, the most important challenges and needs had overlapping areas (behavioral, economic environment, and financial resources). Furthermore, the municipalities and the Sports and Youth Offices were the organizations which had the main roles in distributing the work among the organizations (planning, supporting, executing and monitoring). According to the results, we can conclude that the sports participation is like a collective system and its development requires a systematic structure based on the proper distinction and combination of procedures and roles, considering the determined priorities.

Keywords: Sports Development, Sports Participation, Development Pattern, Developmental Aspects, Gilan Province

---

*Corresponding Author

Email: noshin.benar@yahoo.com